

ADATOK A MAGYAR ERDÉSZETI MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETÉHEZ III.

DR. HILLER ISTVÁN

Erdei munkások az erdészeti szaksajtóban

A különféle mozgalmak jelentkezése az erdészeti szaksajtóban nagyon hézagossá teszi az erdei munkások helyzetét és problémáit azonban visszatérően jelentkeztek az Erdészeti Lapokban.

Lázár Jakab írta 1867-ben, hogy sokan voltak a hazafiak közül, akik a nép ügyét szívükön hordva munkálataikban a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretesen jártak el és az önkény ellen bátran kikelni mertek, de az ily egyéneket állásaikból elmozdították. A parancsnak meghajolni készeket viszont kövér hivatalokkal jutalmazták. (20)

Bedő Albert írja ugyancsak 1867-ben: „... ezen erdőgazdaságunk életgyökerén rágódó, s azt naponként nagyobb károkba sodró balviszony megszüntetésére gyorsan kell törekednünk.” (21) Az „erdei szolgálmányok” ügyével kapcsolatban 1869-ben a következő sorok is mejelentek az Erdészeti Lapokban: „...A jogosultak értesülvén a részükre kihalásnak indított erdőterület nagyságáról zúgolódni kezdettek, s szakértőjük ellen vádat emelék, hogy vagy részrehajló, vagy nem bír szakképzettséggel, — s a tárgyalás után egypár óra, könnyen elgondolható helyről jövő biztosítások folytán, új szakértő azon véleményét kérték, valyon minő nagyságú erdőterületre tarthatnak ők igényt?” (22)

Az abrudfalvai k. kincstári uradalom erdősségeiről az 1948—49-ik forradalmi időszakból és azon innent azt olvashattuk az Erdészeti Lapokban, hogy az abrudfalvai uradalom tisztai személyzetét tanácskozássra hívták meg Zalatnára. Az értekezlet este későn fejeződött be. Az erdész, mert lova fáradt volt, betért az egyik csőszéhez Bucsumban, de valami belső sugallat a továbbindulásra ösztönözte. A csősz még éjjel felkereste az erdészt lakásán, mert otthon nem volt nyugalma félelmében, hogy vajon hazaérkezett-e az ura baj nélkül. Ekkor aztán elmondta neki, hogy a bucsumiak életére törtek, és hogy elindulása után megrohanták a házáat, ahol az erdészt keresték. Mindent összeforgattak és miután nem találhatták, felfegyverkezve nyomába indultak. A zalatnai kincstári hivatalnokokat később, 1848. október 23-án meggyilkolták. A bujtogatók felkelést szítottak a császár nevében, az erdőket feltétlenül mind a népnek ígérték. Az erdőterület hatáskörét nagyon szűkre szorították. Ezután következett Abrudbánya feldúlásának gyászos napja, az örökké nevezetes 1849. május 10. Az uradalmi ispán és az alerdész a nép dühének esett áldozatul. A kerpenyesi erdőket is megtámadták az abrudfalviak és a verespatakiak. A falvakat ezután katonasággal rakatták meg, a néptől a fegyvert elszedték és így erejüket és ellenállási képességüket tökéletesen megtörték. (23)

Lázár Jakab a szlavóniai határőrvidéket a következőképpen jellemezte 1870-ben: A hátramaradás itt roppant nagy, a kultúra csekély és a vidék, mely Európának gabonátárát képezhetné, alig természet annyi, amennyi népének elváltására szükséges. Fárastó volna további képét adni az országot vélt, és valóban szánandó viszonyainak. Példátlan elhanyagoltság tűnik fel mindenütt és mindenben, de a katonai szigor és annak merev eszméi a nép jólétének, művelődésének, előhaladásának rovására megy. — Hiányos itt minden. Ellenben a terméketlen bürokrácia, amely minden eredmény nélküli irka-firkában gondolja az erdők üdvét föllelni, e bürokrácia virít és díszlik! (24)

Nagy Gyula 1874-ben a nép műveletlenségét a néposztály körül elterülő erdők feltáratlanságával hozta kapcsolatba, bezzeg a műveltebb lakosságtól elrejtett vidéken az erdészet csaknem kertészeti színvonalra emelkedett. (25)

Wágner Károly 1874-ben az erdei munkások túl alacsony munkabérére utal és ennek következményére, miszerint a munkabérnek erőszakos és túlságos lenyomása is káros, mert abból nem élhet meg a munkás. Más megélhetőséget keres, az erdei munkától elpártol. (26)

Seide Gyula a „havasi erdómunkások” életkörülményeit ecseteli 1876-ban. A meleg érzülettel megáldott emberről ír, aki arcának verejtékét csekély fizetés mellett a legnagyobb fáradsalmakat is bírja, sőt életét is kockára teszi. A havasok erdőmagányában famunkások végzik ezeket a teendőket. Alkatuk óriási, kitartásuk páratlan. Annak ellenére, hogy sokrendű nyomornak vannak kitéve, a szabad természet iránti előszeretetük mellett még meg is kedvelik életmódjukat. A fából épült laktanyát elhagyva dolog után lát és a hét folyamán, de gyakran egy hónapig sem tér vissza. Életét esetenként fölmelegített tej és kenyér képezi. Hús a különlegességek sorába tartozzik. Ámbár megtörténhet, hogy egy-egy nyúl, őz és szarvas megközelíti őket, de jaj, akkor, ha ily kihágást fölfedeznek. Fegyver, lőpor és ólomnak hiányában vannak, emellett annyira tiltott gyümölcs, hogy birtokosa munkáját, fáradságos keresetét, de még kunyhóját is kockára teszi! (27)

Reman József 1882-ben többszöri tüzesetekről számol be Vas és Veszprém megyében, melyeket ismeretlen tettesek idéztek elő. A tüzesetek a nép elégedetlenségével is kapcsolatban állhattak. Az elégedetlenséget fokozhatta, hogy gyakorta a szolgabíró adott esetekben egy fél évig sem tart tárgyalást. (28)

Bedő Albert 1886-ban a kincstári erdőkben tilos legeltetés által elkövetett erdei kihágásról azt írja, hogy egyes bíróságok a tilos legeltetés által elkövetett erdei kihágásokért csak a legtöbbszörire vagyontalan pásztorokat marasztalják el, sőt az erdőtörvény 84. §-ában a gazdákra nézve kimondott felelősséget pedig nem érvényesítik. Ezt több példa is igazolja. (29)

A legeltetésről tesz említést *Tomcsányi Gyula* is 1895-ben. A breznóbányai lakosok tetemes erdőpusztítást vittek véghez: nemcsak tilosan legeltettek, hanem a kihasznált vágásokban heverő rózsát is felgyújtották, a területet bevetették, idővel a tuskókat is kiszedték, az erdőterületet fölművelési ágra alakították át. (30)

Gábor Sándor 1896-ban ismét erdőkáresetekről tesz említést. A Beszterce — Naszód vármegyében előforduló erdőkáresetek nagy részét leginkább a szegény — igavonó marhával nem rendelkező — nép által elkövetett tűzifalopások teszik. Nagyobb értéket képviselő kihágások aránylag ritkán fordulnak elő. A szegény népnek a beszállítás nehézségeivel kell küzdenie, vagyis amíg a fahozam a vágásterületeken kerül bármely módon is szétszétlásra, addig a célt nem lehet elérni a fa igazságos elosztása tekintetében. Ha meg is kapta részét a vágásban, végre olcsóbb fuvarhoz juthatott, addigra az ő illetményét mások bizony megdézsmálják, sőt gyakran hült helyét találta fájának (31).

Az erdei munkások helyzete Európa más államaiban is egyértelműen rossznak mondható — írta *Kintses József* „A hesseni állami erdómunkások helyzetéről”. Legfontosabb szerinte a munkabér szabályozásának kérdése. Az államerdészet nem hagyhatja figyelmen kívül a többi erdőbirtokos és mezőgazda teljesítési képességét, viszont a mező- és erdőgazdaságnak határozott érdeke, hogy az ipari munkabéréktől messze ne maradjon el. Miután azonban ez az eset helyenként tényleg elfordult úgy, hogy még ügyes, tapasztalt és éltebb erdei munkások is elhagyták az erdőt és jövedelmesebb foglalkozás után néztek, az erdőgondnokok 1898 őszén utasítást kaptak, hogy ilyen munkásokat

megfelelő kereset nyújtásával igyekezzenek megtartani. Kincstári lakásban az alkalmazottaknak csak egy része lakik, a többi lakbért sem kap. (32)

Nagypál István 1927-ben írt cikkében, mint visszatérő jellemzőt említi: „Minden döntő jellegű népmozgalomnál a nép először is az erdő ellen veti magát.” Ennek legszomorúbb bizonyítékát az 1789-ben kitört francia forradalomban látta. Ez a hatalmas mozgalom nem maradt mélyreható befolyás nélkül az erdőségekre. Az elkeseredés, a fanatikus harc, mely az állam, nemesség és egyház tulajdonát képező erdők ellen irányul, megbecsülhetetlen kárral végződött. (33)

Rónai György 1931-ben a munkásviszonyokat jellemezte a herceg Eszterházy hitbizomány burgenlandi erdőgazdaságánál. Az átcsatolás után a munkás- és szociális viszonyokban lényeges változások álltak be. Régebben a vágások kitermeléséhez mindenütt bőségesen volt munkaerő. Amióta azonban Ausztriában a munkanélküli segélyezést bevezették, azóta munkáshiány miatt sok helyen nehézségeik vannak úgy, hogy egyes erdőgondnokságokban sokszor idegen munkásokról kell gondoskodni. „A munkanélküli segélyezés tehát ahhoz a paradox állapothoz vezetett, hogy a folyton emelkedő munkanélküliség mellett — különösen az erdészethnél — érezhető munkáshiány jelentkezik, a munkanélküliség pedig hivatássá fajult.” (34)

1943-ban a munkások szervezettségéről, hiányosságairól és kötelezettségeiről olvashatunk. A munkások közül válogassák ki a legértelmesebbeket és az előmunkásokkal kezdjék a szervezést. Őket kell először előkészíteni az újításokra. Munkával kapcsolatos előadásokat, felvilágosító jellegű megbeszéléseket kell tartani. Be kell mutatni a helyes munkamódot. Munkásgyűléseket, sportversenyeket és erdész ünnepélyeket kell tartani. Különösen jól kellene megszervezni a munkás népjóléti ügyeket. A munkabérek bár kötöttek, de a kereteken belül is vannak lehetőségek. (35)

Ugyanebben az évben (1943) az erdészek egyik legfontosabb feladatát a következőképpen fogalmazták meg az Erdészeti Lapokban: „Az erdei idénymunkások vonalán már most is a legnagyobb nehézségekkel kell megküzdenünk a munkások szervezetlensége és fegyelmetlensége miatt, mert az erdei munkásságból teljesen hiányzik az *ipari munkásság öntudata* és iskolázottsága. Meg kell tehát szerveznünk az erdei munkásságot, iskolán kívül megfelelően oktatnunk kellene, fel kell fektetnünk munkáskataszterüket és pontos nyilván tartásukat.” (36)

Felszabadulásunk után elkezdődhetett ez a szervezés. A fejlődés útját csak jelezzük, mai formájában 1952-ben alakult meg az állami gazdaságok, *erdőgazdaságok*, mezőgazdasági üzemek és kutatóintézetek, a vízgazdálkodás munkásait és alkalmazottait tömörítő *szocialista tömegszervezet*, a Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezet a MEDOSZ.

JEGYZETEK:

20. *Lázár Jakab*: Néhány szó az erdőadóról. Erdészeti Lapok (továbbiakban EL), 1867. 12. sz. p. 555.
21. *Bedő Albert*: Szolgalmváltási munkálat. EL, 1867. 12. sz. p. 562.
22. *Ruttner Antal*: Az erdei szolgálmányok Slavóniában. EL, 1868. 8. sz. p. 15.
23. Az abrudfalvi k. kincstári uradalom erdőségei az 1849—49-ik forradalmi időszakban és azon innen. EL, 1869. 8. sz. p. 308—322.
24. *Lázár Jakab*: A slávoniai határörvidék csodaszép tölgyesei. Horváthországnak gazdasági és társadalmi viszonyai. EL, 1870. 9. sz. p. 405—406., 9. sz. p. 412.
25. *Nagy Gyula*: A lakosság műveltségi állapotának befolyása az erdőgazdaság sikerére és fejlődelműködésére. EL, 1874. 5. sz. p. 235.
26. *Wagner Károly*: Az állandó erdőjövdelem biztosításáról. EL, 1874. 5. sz. p. 249—252.
27. *Seide Gyula*: Havasi erdőmunkások. EL, 1876. 4. sz. p. 205—213.
28. *Reman József*: Vidéki levél. EL, 1882. 6. sz. p. 535—540. és *Fuchs János*: Vidéki levél. EL, 1882. 7. sz. p. 629—630.

29. *Bedő Albert*: Körrendelet valamennyi kincstári erdőhatóságnak. (A kincstári erdőkben tilos legeltetés által elkövetett erdei kihágások iránt hozott elsőfokú kedvezőtlen ítéletek felbevezése tárgyában.) EL, 1886. 6. sz. p. 508—509.
30. *Tomsányi Gyula*: A Garam menti kincstári erdőkben alkalmazott szállítási rendszer ismertetése. II—III. korszak. EL, 1895. 10. sz. p. 1063—1103.
31. *Gábor Sándor*: Vidéki levél II. EL, 1896. 4. sz. p. 281—285.
32. EL, 1902. 2. sz. p. 228.
33. *Nagypál István*: Erdészeti irodalom és tudomány a XIX. századig. EL, 1927. 9. sz. p. 363.
34. *Rónai György*: Munkásviszonyok (A herceg Eszterházy hitbizomány burgenlandi erdőgazdaságának ismertetése). EL, 1931. 1. sz. p. 79—80.
35. *Szedzerjei Ákos*: A szervezésről. A munkásság szervezése. EL, 1943. 5. sz. p. 227—229.
36. Az erdészet feladatai az átmenetgazdálkodásban. EL, 1943. 12. sz. p. 557—558.

Kis növényterületű nyár fajtaösszehasonlító kísérlet vizsgálati eredményeiről számol be *Sekavics, M.* — *Bisoffi, S.* (Topola, Beograd, 1985. XXIX. évf., 145—146 sz., 19—25. o., *Herpka, I.* fordítása).

A világot mind jobban fenyegető fahiány, az energiahordozók árának állandó növekedése számos kutatást arra irányít, hogy miképpen lehetséges a legrövidebb idő alatt minél nagyobb fatömeget előállítani, amely papír- és farostlemezzgyártás, valamint energia nyereség céljára megfelel. Olaszországban az ilyen irányú természetésre a nyárak, a fűzek és az *eucalyptus*-félék alkalmasak. Ezzel a kérdéssel Kanadában *Zuffa* és *Anderson* (1975) foglalkozott, a vágáskort két évben határozták meg. Ez az olaszországi ipari eljárásoknak túl rövid.

A kísérlet adatai. Létesítés éve: 1976 T.; termőhelye: heterogén összetételű, jó termőképességű homokos vályog, öntés; klónok száma: 30 (részben kereskedelmi forgalmazott, részben ígéretes); ültetési anyaga: sima dugvány, ültetési hálózata: 2×2 m négyzetes; elrendezése: véletlen blokkrendszer 4 ismétlésben, parcellánként 25 eggyeddel; vágáskora: 6 év.

A 6. évben elért eredmény

Legjobban gyökeresednek az euramerikai nyárak, kivételt képez a 83/85 'Eridano' (*P. delt. x maximowiczii*). A deltoides klónok a sorrend alsó részében foglalnak helyet, legjobb eredet a 'lux' (85%) érte el. Az 'I—58/57' FRNY 67%-os megmaradása kedvezőnek mondható. Minden klónnál a folyónövedék az 5. évben kulminál, a 6. évben már alatta marad az átlagnövedéknek. Kivételt képez az 'I—214', amelynél az átlagnövedék a 4. évben kulminál és némely *deltoides* (35/66 és különösképpen a 'Lux'), amelyeknél a folyónövedék még a 6. évben is nagyobb, mint az átlagnövedék. Ez összefügghet a kisebb %-ú megmaradásukkal és az abból adódó nagyobb növényterülettel. A fajták szerinti fahozam sorrendje megfelel a normál növényterületű fajtaösszehasonlító ültetvények eredményének. Hasonló termőhelyen (Prevosto I—II. fto.) a 30 m² növényterületben termesztett 'I—214' az itt ismertetett 6 éves korú fahozamokat a 8—9. évben éri el.

Fitopatológiai megfigyelések.

¶ *Marssoniná*-val szembeni rezisztencia mértéke. Nagyon ellenálló: 'Eridano', '58/57', '35/66'; ellenálló: '97/51', '92/40', 'Cima', 'Avanzo', '114/69', 'Bellotto', 'Triplo', 'Eco 28', '33/72', 'S. Martino', '104/69', 'Lux'; közepesen ellenálló: 'Gibecq'; érzékeny: '53/72', 'CB 2', 'I—214', '130/51', 'NE/222', 'BL Costanzo'.

Barnaftósság szembeni ellenállóképeség, a károsítás mértéke. Gyenge: 'Triplo', 'PE 3—71', 'Eco 28', 'PE 9—71', '35/66', 'S. Martino', '33/72', '104/69', 'Lux', 'Eridano', '58/57'; közepes: 'PI 8—70', 'NE/222', 'Flevo', 'I—214', 'BL Costanzo', '130/51', '114/69', '10/71'; erős: 'CB 2', '92/40', '97/51', 'PI 60—70', 'Cima', '53/72', 'PE 26/62', 'L. Avanzo', 'PI 7—70', 'Bellotto', 'Gibecq'. Meg kell jegyezni, hogy a fertőzés nagyobb mértékben csak a 6. évben lépett fel, ami a kis növényterülettel magyarázható.

Amennyiben a fapiacon a választék-arányoknak (fűrész alapanyag, papírfá, rostfa) már nem tulajdonítanak nagyobb jelentőséget, az elért eredmények figyelemreméltóak lesznek.

Ref.: dr. Simon Miklós

Ez a tarokk...

„Feltételezések játéka a tarokk”.
(Bakkay L. Bedő-díjas, XX. sz. 2. fele)

Licit

F	(házasodni kéne...)	kettő
R	(skizemhez majd épp egy menekülő XXI-est...)	passz
Z	(bálba hívnak...)	egy
B	(trul nincsen, nagyhonörös a barátom...)	kontra játék
F	(szóval előttem a skiz, nem vagyok veszélyben...)	rekontra
R.Z.B.		passz, passz, passz

Játék

B	A játék közepe táján hosszú színéből hívja a királyt.	
F	(ezt ki nem engedhetem...)	Bátran megüti a XXI-essel.
R	(enyhe kárörömmel...)	Felülíti a skizzel.
Z	(szép kis házasság volt...)	Beleejti a magában maradt pagátot.
B	(kajánul...)	Van ilyen...
F	(alig tér magához...)	Becsaptatok! Hogyan lehetett skiz nélkül megkontrázni a játékot?

Ezen már érdemes vitatkozni. Ez a tarokk...

Jérôme René

Az Erdészeti Kutatóintézet Nemzetközi Szövetsége (IUFRO) szeptember 7. és 21-e között tartja Ljubjanában (Jugoszlávia) 18. kongresszusát. Az ALLGEMEINE FORSTZEITSCHRIFT július 30/31. számában a szerkesztőség a rendezők által a szövetségi köztársaság erdészetének kialakulását, jelenét és jövő elképzeléseit bemutató írásokat közöl. Az IUFRO elnökének, a ljubjanai egyetem biotechnikai fakultása professzorának — dr. D. Mlinsek-nek — átfogó ismertetése alapján vont mérleg szerint a jugoszláviai erdőgazdálkodás *eredményének* ismerendő el: természetszerű erdők fennmaradása, a XIX. században történt istriai és szlovén tengerparti tájtervezés sikeressége, a 150 évvel ezelőtt megkezdett karszterdősítés eredményessége, a szálalógazdálkodásnak jelen századi elterjesztése, a kecskelegeltetésnek 1950-ben történt megszüntetése, a Szerbiában és Macedóniában végrehajtott jelentős erdősítések, a nyártermesztésnek eredményessége a Pannon-tájon, a természetes felújítás szorgalmazása és az erdőnevelés eszméjének meghonosítása;

hátrányául tudható be: az idős állományok túl gyors kitermelése, a bükkösök felújításának elégtelensége, a fejlesztés túlzott sürgetése, egyes helyeken a monokultúrák létrehozására irányuló törekvés, Dalmáciának erdészeti elmaradottsága, a jegenyefenyő pusztulásának terjedése és az, hogy gyakran nem tesznek különbséget erdőgazdálkodás és ipargazdálkodás között gazdálkodási tekintetben, s ez az út az erdő tönkretételére vezetett.